

С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА
УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ С.Д. АСФЕНДИЯРОВА

СРС

Дәрілік өсімдіктер

Орындаған: Мұхамедсадық Ұ.Т.
Тексерген: Тұрғынбаева А.А.
Тобы: ФӨТ – 002-01, 3 курс

Алматы, 2016 ж.

Жоспар

- Кіріспе
- Негізгі бөлім
 - Дәрілік өсімдіктер;
 - Дәрілік өсімдіктерді іріктеу;
 - Қазақстанда өсетін негізгі түрлері;
 - Шалфей;
 - а) медицинада қолданылуы;
 - б) препараттары;
 - Эфир майлары;
 - а) қолданылуы;
- Қорытынды
- Қолданылған әдебиеттер.

Кіріспе

- Дәрілік өсімдіктер (лат. *Plantae medicinalis*), шипалы өсімдіктер – медицинада және мал дәрігерлігінде емдеу және аурудың алдын алу мақсатында қолданылатын өсімдіктер. Дәрілік өсімдіктердің емдік қасиеті олардың құрамында стероид, тритерпен, алкалоид пен гликозидтердің, витаминдердің, эфир майлары мен тұтқыр заттар сияқты түрлі химиялық қосылыстардың болуына байланысты.

Қазақстанда өсетін алты мыңнан астам өсімдік түрінің бес жүздей түрі дәрілік өсімдіктерге жатады. Дәрілерді дайындау үшін шикізат ретінде пайдаланылатын дәрілік өсімдіктер бөлек іріктеледі. Дәріні көбінесе жабайы өсімдіктерден алады .

Дәрілік өсімдіктер кептірілген шөп, тұнба, қайнатынды, шай, ұнтақ, т.б. түрінде қолданылады. Дәрілерді дайындау үшін шикізат ретінде пайдаланылатын дәрілік өсімдіктер бөлек іріктеледі. Дәріні, көбінесе, жабайы өсімдіктерден алады. Көптеген өсімдіктердің емдік қасиеттері бар. Оларды дәрілік өсімдіктер дейді. Осы заманғы кейбір ең таңдаулы дәрілер жабайы шөптерден жасалған.

○ Кейбір дәрілік шөптер, егер оларды ұсынылғанынан артық мөлшерде қабылдаған жағдайда, өте улы келеді. Бұл орайда, осы заманғы дәрілер әлдеқайда қауіпсіз, себебі олардың мөлшерін оңай анықтауға болады

Қазақстанда өсетін дәрілік өсімдіктер

Қазақстанда өсетін алты мыңнан астам өсімдік түрінің бес жүздей түрі дәрілік өсімдіктерге жатады:

- Алоэ;
- Шалфей;
- Шашыратқы;
- Жалбыз;
- Жантақ;
- Тасшөп;
- Бүлдірген;
- Бақбақ, т.б.

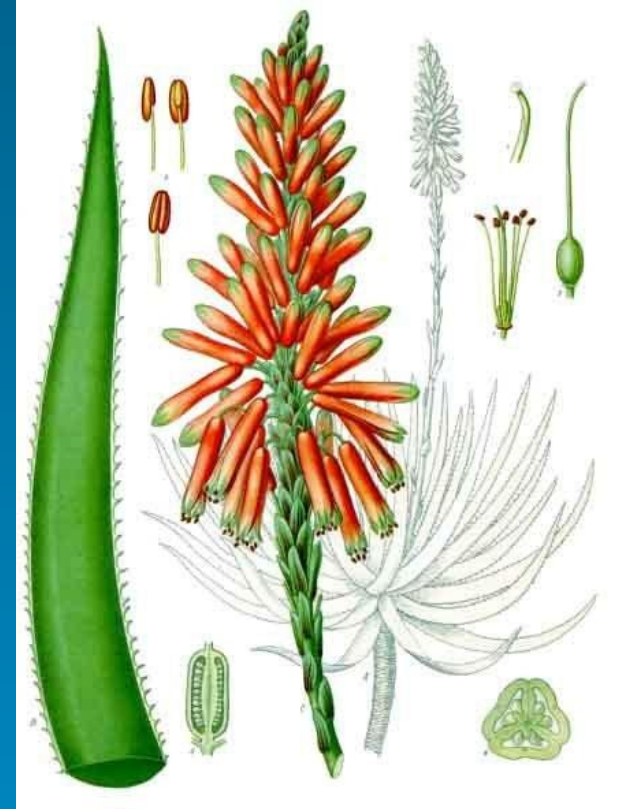

Алоэ

Алоэ, сабыр (Aloe) — лалагүл тұқымдасына жататын көп жылдық бұта, кейде шырмауық түріндегі мәңгі жасыл, қуаншылыққа төзімді өсімдіктер. Тропиктік, субтропиктік белдеулерде кездеседі. Биіктігі 7-12 м-дей, сабағы жуан, жапырағы шырынды, етті, тікенді болып келеді. Қызыл, қызғылт-сары, сары түсті, гүлі түтікше келген қоңырау тәрізді гүлшоғырына топталған. Сирек гүлдейді, негізінен құстар арқылы тозаңданады.

Алоэның жапырақ құрамында глюкозид, эфир майы т. б. дәрілік заттар бар, сондықтан Алоэның шырынын түрлі ауруларды емдеуге қолданады.¹

Ағаш тәріздес алоэның жапырақтарынан көз, асқазан-ішек т. б. ауруларды емдейтін экстракт әзірленеді. Оның жапырақ сөлін іріңді жараны, күйген жерді, тері дерттерін (қабынған) емдеуге қолданады. Дегенмен, оны дәрігердің кеңесімен пайдалану қажет, өйткені бірқатар жүрек-тамыр ауруларына кері әсер етеді.¹

Шалфей

Дәрілік шалфей – бұл өсімдік жартылай бұта, биіктігі 50 см, өсімдікті қалың түктер басқаннан кейін, сабағы да, жапырағы да бозғылт – жасыл түсті болады. Сабактары бұтақталған, төрт қырлы, олар төменгі жағынан сүректелген. Жапырақтары ұзын 5-10 см, сағақты, сопақша келген, сабақтарында қарама-қарсы орналасқан, жапырақтың жиектері, аздап дөңес тісті болады.

Медицинада қолданылуы

- Бактерицидтік және түрлі қабынуға қарсы пайдалынады. Жоғарғы тыныс алу жүйесінің жолдары қабынғанда және ауыз уылғанда (стоматит) тамақты және ауызды шаю үшін қолданылады, эфир майы не ұнтақтары ароматизациялау үшін де қолданылады. Сонымен қатар АІЖ ауруларында, аллергияға, гинекологиялық ауруларға, балаларда қабыну ауруларына қарсы қолданылады.

Препараттар

Шалфей жапырағынан дайындалған тұндырмалары; тұнбалары; жапырақтарынан алынатын қойытылған бөлінді – «Сальвин» препараты; 1% спиртті ерітіндісі және көптеген жинақтар құрамына кіреді.

Дәрілік шикізат ретінде сабағы, жапырағы, гүлі жинап алынады. Өсімдік гүлдей бастағанда жиналған дәрілік шикізаттың шипалық қасиеті жоғары болады. Дәрілік шикізат сапалы түрде кептіріліп, құрғақ орында

Өсімдік жапырағының құрамында 0,3 пайызға дейін эфир майлары, 6-7 мг/пайыз шамасында протеин, 120-150 мг/пайыз аскорбин қышқылы, смолалар, илік заттар, кофеин, урсол қышқылдары және басқа да заттар болады.

○ Шалфей *Salvia divinorum* марихуана қарағанда әлдеқайда күшті препарат болып табылады. Ғалымдар зерттей келе. “Көптеген елдерде, оны сатуға тыйым салынған” , - деп жазады The Telegraph баспасы, алайда, “Ұлыбритания және Ресейде бұл өсімдікті әлі сатып алу қол жетімді” , - деп жазады

- Өсімдіктің дәрілік шикізатының құрамында эфир майлары болғандықтан, оны жүйке жүйесін тыныштандыру, ауырсынуды басу үшін қолданады. Сондай-ақ, дәрілік мелиссаның жүрек жұмысын жақсартатын, орталық жүйке жүйесінің қозуын тежейтін қасиеттері бар.

Шашыратқы

Шашыратқы – биіктігі 1,5 метрге дейін жететін, шөп тектес өсімдік. Тамыры-жуан, ұзындығы 1 метрден асады. Гүлдері көгілдір түсті, жапырақтарының арасында 2-3 тен орналасқан. Шілде-қыркүйек айларында гүлдейді. Қазақстанның Оңтүстік Батысында көптеп

Натуральный кофейный напиток

Цикорий

Растворимый цикорий натуральный в банке СКО 330г, и в банке ТВИСТ 200г.

Растворимый цикорий с экстрактом цикория в банке ТВИСТ 200г.

Растворимый цикорий "ЗОЛОТОЙ КОРЕШОК" со вкусом жареного и смородино цикория в банке ТВИСТ 200г.

Растворимый цикорий "БОДРОСТЬ" с экстрактом алоэвера в банке СКО 330г.

Растворимый цикорий С МЕДОМ в банке ТВИСТ 200г.

Растворимый цикорий "ИНУЛИННЫЙ" на цикории цикория, на экстракте цикория и цикория цикория в банке ТВИСТ 200г.

Растворимый цикорий с экстрактом цикория в банке ТВИСТ 200г.

Растворимый цикорий натуральный в пакете ДОЙПАК 150г.

Жареный цикорий в пакете по 200г.

Цикорий "Золотой корешок" в фольгированном пакете по 2г, по 25 пакетов в банке, 8 штук.

Цикорий жареный в пакете по 150г.

Цикорий растворимый термостабилизированный в ПЭТ банке с дозатором 100 г, и в пакете ДОЙПАК с ложечкой ЗПР 100г.

Цикорий-применяется в качестве "Стевия" - природный заменитель сахара. Мы рады предложить Вам качественный продукт - цикорий и экстракты без сахара, крахмала и консервантов, удостоенный почетной медали выставки "Прогност-2005". Мы делаем цикорий только из качественной продукции, используя только сорванные вручную растения, и используя цикорий выращенный в Ярославской области - районе со стольными условиями производства цикория. www.skokton.ru

Шашыратқыны артық салмақтан арылуға қолданылады. Оған арнайы түйіршіктелген түрде өндіреді. Алайда,

треблять цикорий

ы
моррой
қатаң
ады.

Жалбыз

Жалбыз- биіктігі 20-60сантиметрдей, тік өсетін төртГүлдері уақ, қызыл жасыл түсті, бәрі жиналып масақ тәрізді сабақ барысында орналасқан. Маусым айында қыркүйекке дейін гүлдейді.

Елімізде Украина, Малдова, Краснадар өлкесінде Қыйыр Шығыс, Беларуссия, Прибалтика, Қазақстанда өседі.

Жалбыз бауыр мен өт ауруын емдейді

Жантақ

Жантақ – тікенекті көпжылдық дәрілік шөп өсімдігі.

Сабақтарында кезектесе орналасқан тікенектері бар. Сол тікенектері түбінде кішкене жабырақтары орналасқан. Уақ, қызыл түсті гүлдері болады. Мамыр айында және тамызда гүлдейді.

Еліміздің барлық Оңтүстік аудандарында, Орта Азия, Кавказ. Негізінен далада, құрғақшылық аймақта өседі.

Жантақтың жас шөбінде, әсіресе С витамині өте көп болады. Дәрілікке жантақтың шөбі және тамыры пайдалы.

Тасшөп- биіктігі 3-10 сантиметр дәрілік шөп. Сабағы қысқа түктер басқан, жер бетінде жабыса өседі. Жапырақтары қарама –қарсы орналасқан

уақ, ұзындығы 15мм, ені 7мм, хош иісті. Гүлдері қызғылт түсті, шашыранқы гүл шоғын құрайды. Мамыр қыркүйек айларында гүлдейді. Еліміздің барлық жерінде таралған. Құмды қарағай, тоғайың жерлерде өседі.

Тасшөп

1. Онда өсімдіктер бар

300ml 10fl oz

Бүлдірген

Бүлдірген – тамырланып жайыла өсетін көпжылдық өсімдік. Гүлдері ірі, ақ түсті. Жемісі ашық қызыл түсті, әдемі иісті болады. Мамыр – шілде айларында гүлдейді. Жемістері маусым – шілде айларында піседі.

Еліміздің барлық жерлерінде таралған ылғал жеткілікті тоғайлы жерлерде өседі.

Дәрілік мақсатта бүлдіргеннің жапырағы жемісі пайдаланады.

Бақбақ – биіктігі 5 сантиметр сындырғанда сүт сияқты ақ түсті. Латек сөлі шығатын көпжылдық шөп.

Жапырағы ұзынша келеді, гүлі ашық сары түсті. Сәуір-қыркүйек айларында гүлдейді.

Еліміздің солтүстігінде Ылғалды шөп шабындық жерлерде, ашық аландарда, тау бөліктерінде

Бақбақ

Эфир майлары

Эфир майлары– ұшқыш органикалық қосылыстардың құраушысы көп қоспасы; тамақ өнімдерінің хош иісін құрайды. Оның құрамында көмірсутектер, әсіресе терпендер, спирттер, фенолдар, альдегидтер, қышқылдар, күрделі эфирлер, сондай-ақ кейбір гетероциклді қосылыстар болады. Эфир майлары көптеген өсімдіктерде кездеседі және олардың бәрінде де эфир майларына тән ерекше иісі болады.

- Эфир майлары спирт, эфир, бензолда ериді, суда нашар, көбі іс жүзінде ерімейді. Эфир майлары өсімдіктердің 150 – 200-ге жуық түрлерінен алынады. 1500-ден астам эфир майлары зерттелген. Олардан 500-ден аса қосылыстар бөлініп алынды, жеке эфир майлары құрамында 5 – 20 түрлі қосылыстар болады.

- Эфир майлары өсімдіктердің жапырағы, сабағы, гүлі, тамыры, т.б. органдарында бос күйінде немесе гликозидтер түрінде болады.
- Олар өсімдіктерден су буымен айдау, төмен температурада қайнайтын еріткіштермен шаймалау және қысу, т.б. әдістер арқылы алынады.
- Эфир майлары қалыпты температурада мөлдір, оңай қозғалатын немесе тұтқыр, түссіз немесе сары, жасыл, қоңыр сұйықтық. Ауада жарық әсерінен тез тотығады, шайырланады және өзінің иісін өзгертеді.

Қолданылуы

- Эфир майлары негізінен парфюмерия, косметика және тамақ өнеркәсібінде, медицинада қолданылады. Кейбір эфир майлары химия өнеркәсібінде органикалық синтезде, мысалы, пинен-камфора синтездеуде, скипидар-сыр, бояу өндірістерінде, т.б. еріткіш ретінде қолданылады.

Көптеген тамақ өнімдері үшін олардың мөлшері пайыз бөлігімен анықталады. Тамақ өнімдерінің хош иісі маңызды сапа көрсеткіші болып табылады. Жағымды хош иіс тәбетті ашады және тағамның сіңімділігін жоғарылатады. Хош иісті заттардың жеңіл булануын кейбір тамақ өнімдерін аспаздық өндегенде және сақтағанда ескеру қажет (татымдықтар, шай, кофе). Тамақ бұзылғанда жағымсыз иістер пайда болады, ол күкіртсутек, аммиак, индол, скатол және т.б. заттардың түзілуіне негізделген.

Қорытынды

- Дәрілік өсімдіктер — қазіргі кезге дейін әртүрлі дәрілік препараттар алатын шикізаттың негізгі көзі болып табылады. Қазіргі кезде олардан
- 40 %-ға жуық дәрілік заттар және препараттар алынады. Адам ағзасындағы ауыр, қатерлі ауруларын емдеуде өсімдіктерден жасалған препараттар кеңінен қолданылуда. Жүрек-қантамырларының ауруларын емдеуде, олар 80 %-ға дейін, ал бауыр және асқазан-ішек ауруларында шамамен 70 % құрайды. Сондықтан мамандар көптеген ауруларға сондай-ақ қатерлі ісік ауруына қарсы препараттар алуда жаңа дәрілік өсімдіктер түрлерін қарастыруда.

Қолданылған әдебиеттер:

- 1. А.П. Арзамасцев. Фармацевтическая химия: учебное пособие, 3-е изд., испр. –М.: ГЭОТАР-Медиа, 2005.-201с.
- 2.Беликов В.Г. Фармацевтическая химия. В 2-х ч: учебное пособие, 4-е изд., перераб. И доп. –М.: МЕДпресс-информ. 2007. -624с. 4.Государственная фармакопея Республики Казахстан 5.Арыстанова Т.А., Ордабаева С.К. Стандартизация лекарственных средств. Учебное пособие. –Алматы, 2002.-98с.
- Алынған ресурс:
<http://www.izden.kz/referattar/medicina/152> Ғылыми жұмыстар жинағы. © izden.kz

Назарларыңыға рахмет!